Veahcaknjargan osakaskunta
Äimäjoentie 2
99980 Utsjoki

LAUSUNTO
8.3.2024
Dnro:225/D.a.4/20243.2024

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Lausunto HE:stä Tenojoen kalastussäännön korvaamisesta uudella kalastussäännöllä tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä Tenon voimaansaattamislain muuttamisesta, HE 9/2024 vp
Viite: maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntija- ja lausuntopyyntö 28.2.2024

Veahcaknjargan osakaskunta kiittää mahdollisuudesta lausua. Lausumme seuraavaa:

Veahcaknjargan osakaskunta on samaa mieltä Tenon Kalatalousalueen lausunnon kanssa ja ettei nykyistä ehdotettuja kalastussääntömuutoksia ja Tenon voimaansaattamislakia tulisi saattaa voimaan. Lisäksi kalalastussäännöllä ja siihen ehdotetuilla muutoksilla on vakavia seuraamuksia Tenojoen kaikille kalastajille sekä koko kunnan taloudelle ja paikallisväestön hyvinvoinnille. Veahcaknjargan osakaskunta haluaa muistuttaa, että lohien suojelun perusteella tehdyt rajoitus- ja kielto toimenpiteet satavat norjalaisten pussiin juuri niin kuin norjalaiset ovat halunneet. mm. Seidaholmenin poikkipato.

Painavia huomioita kalastussäännöstä:

Kyttyrälohen kohdennettu pyynti 35§ Kalastussäännön 35 §:ssä säädettäisiin kyttyrälohen kohdennetusta pyynnistä. 35.3 §:ssä säädetään, että "jos kyttyrälohen poistopyynnin arvioidaan estävän lohen nousun kokonaan tai merkittävästi rajoittavan sitä, on toimenpiteitä toteuttavan osapuolen toimivaltaisen viranomaisen niin pitkälti kuin mahdollista osallistettava toista osapuolta ja oltava tämän kanssa yhteistyössä hankkeen joka vaiheessa. Valtiolla tulee olla mahdollisuus estää hanke, joka joko kokonaan tai jos hanke merkittävästi rajoittaa Tenon lohikantojen nousun jokeen. Hallituksen esityksessä ehdotetun momentin nojalla Norja voisi käytännössä yksin päättää sellaisten hankkeiden toteuttamisesta, jotka estävät Tenon omien lohikantojen nousun jokeen, ja Suomea olisi ainoastaan osallistettava hankkeeseen. Veahcaknjargan osakaskunta huomauttaa lausunnossaan, että kyttyrälohi kuuluu lajeihin, joihin kutuvaltioperiaatetta sovelletaan. Kulttuurisesta, taloudellisesta ja ekologisesta näkökulmasta olisi tärkeää, että niin saamelaiset, paikalliset kuin matkailijatkin pääsisivät kyttyrälohen nousuvuosina pyytämään sitä asianmukaisin ja tehokkain pyyntivälinein mahdollisimman otollisina ajankohtina. Tämä mahdollistaisi osaltaan jokisaamelaisen kulttuurin mukaista joella kulkemista ja yhteisöllisyyttä sekä edesauttaisi kotitarvekalastusta ja ruokaturvaa. Toivottavaa olisi, että myös lohenkalastuskieltojen tyrehdyttämää Tenon alueen matkailukalastusta saataisiin mahdollistavien kyttyrälohenkalastussäännösten ja markkinoinnin voimalla elvytettyä, ja tätäkin kautta palautettua elinvoimaa alueelle. Jokainen pyydetty kyttyrälohi on myös arvokkaan Tenon vesistön hoitamista.

19§ vapakalastus on kielletty:

Veahcaknjargan osakaskunta ei hyväksy 19§ 5 kohtaa, koska tällaisille kalastuskieltoalueille ei ole tieteellistä näyttöä.

5) jokiuoman poikki seuraavilla alueilla:
Alaköngäs–Bildám
Borsejohka– Levajoen suu (Leavvajohtjálbmi)
Osapuolten toimivaltaiset viranomaiset määrittelevät näiden alueiden tarkemmat rajat.
Edellä mainittujen alueiden lisäksi kummankin valtion toimivaltainen viranomainen voi asettaa ylimääräisen rauhoitusalueen Galbajoen ja Vetsijoen (Veahččajohtjálbmi) väliselle alueelle kyseisen valtion rannasta syväväylään asti

Veahcaknjargan osakaskunta ei voi hyväksyä tällaista ylimääräistä rauhoitusaluetta, jossa kajotaan räikeästi mm. Perustuslain suojaamiin 15§ ja 17§ pykäliin. Käytännössä tämä antaa mahdollisuuden Suomen tai Norjan valtioiden kieltää vapakalastus kyseisellä alueella kokonaan ja paikallisten ihmisten oikeus kalaan. Veahcaknjargan osakaskunta ihmettelee mihin tällainen vapakalastuksen mahdollinen kieltäminen perustuu tilanteessa, jossa lohenkalastus on kielletty ja rajoitettu mutta muiden kalalajien pyytäminen on sallittua. Ylimääräinen rauhoitusalue sijoittuisi osakaskunnan kalastukseltaan todella merkittävälle alueelle niin paikallisten kuin matkailijoiden näkökulmasta. Alueella sijaitsee hyvät harjuksen, siian, lohen, ja meritaimenen sekä jokitaimenen vapakalastusalueet. Ylimääräisen rauhoitusalueen asettaminen kyseiselle alueelle olisi kuolinisku paikallisille vapakalastajille ja vielä sinnitteleville matkailuyrittäjille. Alueella sijaitsee monipuoliset kalojen esiintymisalueet ja hyvä kalastettavuus, jos tämä kieltoalue tulisi voimaan, Vetsikon lähialueen ihmisten jo nyt olemattomat kalastusmahdollisuudet ja tosiasialliset mahdollisuudet kalaan, riistettäisiin kokonaan. Kyseinen alue mahdollistaa muidenkin kalalajien kuin lohen hyvät kalastusmahdollisuudet ja Vetsikon kyläläisille se on ainoita alueita, josta on potentiaaliset mahdollisuudet saada kalaa saaliiksi.

Muiden kalojen pyynti
Nykyisillä muun kalanpyyntiin tarkoitetuilla kalastussäännöillä, ei edesauteta kalastusmatkailijoiden tuloa riittävästi tilanteessa, jossa lohenkalastus on kielletty. Matkailijoiden erityisesti kyttyrälohen kalastamista tulisi miettiä huolellisemmin, säännöistä pitäisi neuvotella vielä norjan kanssa.

Kalastusaikaa 14 § tulisi pidentää huomattavasti loppupäästä, jotta jokeen nousevien meritaimenten kalastaminen olisi mahdollista ja lohenkalastuksen kieltämisestä johtuvia haittavaikutuksia saisi lievennettyä. Meritaimenen kalastusajan jatkuminen olisi tärkeää niin paikallisten kotitalouksien näkökulmasta, kuin myös matkailuelinkeinon säilymisen ja kehittymisen kannalta. Nykyinen kalastusaika ei ole riittävä.

Meritaimen
Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2022 mukaan: Vuosina 1981–2020 meritaimenten keskipaino kasvoi kuitenkin merkittävästi niin verkko kuin vapapyynnilläkin saaduilla taimenilla. Myös paikalliset kalastajat ovat huomioineet saman asian.

Norjan puolella taimeneen kohdistuvaa kalastusta ei kuitenkaan ole pelkästään rajoitettu, vaan uusia kalastusmahdollisuuksia on myös avattu. Vuonna 2016 avattiin matkailukalastajille Tenojokisuun ja Langnesin välille uusi taimenen vapakalastusalue, jonne lupia myydään kaikille halukkaille ja rajoittamattomasti vuosittain ajalle 23.6.–15.9. Ja samaan aikaan Tenon suomenpuolisella alueella kalastusaika on päättynyt matkailijoilta 10.8 ja paikallisilta 20.8. Norja on kaiken aikaa käyttänyt tätäkin meritaimen resurssia hyödykseen suomalaisten ummistaessaan silmiänsä. -norjalaiset hyödyntävät joen

alaosalla sekä vuonossa meritaimen resurssia koko kesän ja syksyn, kun taas joen keski- ja yläosalla Taimenen hyödyntäminen on mahdollista vain alkukesästä ja loppukesällä ja syksyllä.

Lähde: Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2022
Tenojoen taimen
Saaliit ja taimenkannan rakenne vuosina
1981–2020 Jan-Peter Pohjola, Panu Orell, Matti Kylmäaho, Jorma Kuusela ja Jaakko Erkinaro

Meritaimenen kalastamisen on mahdollista joella niin ettei lohi kärsi pyynnistä. Paikallisilla on tähän riittävä osaaminen ja tahtotila olemassa. Meritaimenen kalastus on myös lohien suojelu toimi.

Kalastussäännön Liite 2 Meritaimenen kalastuspaikat: Matkailijoille suunniteltu erilliseen meritaimenlupaan 20.8 asti merkittyjen kalastuspaikkojen muuttaminen niin että ne vastaisivat tosiasiallisesti meritaimenen kalastusta. Nykyisillä kalastuspaikoilla mm. Veahcaknjargan osakaskunnan alueella, alueet eivät vastaa riittävästi kalastusmatkailijoiden tarpeita eikä näin ollen edesauta lupamyynnistä saatavia tuloja.

Utsjoella 18.3.2024

Sauli Sarre
varapuheenjohtaja
Veahcaknjarggan osakaskunta